Bhaja Govindam

భజ గోవిన్దమ్

Document Information

Text title : bhajagovindam

File name : bhajagovindam.itx

Category : vedanta, vishhnu, krishna, stotra, shankarAchArya, vishnu

Location : doc_vishhnu

Author : Shankaracharya

Transliterated by : M. Giridhar

Proofread by : M. Giridhar, NA, PSA Easwaran

Translated by : M. Giridhar

Description-comments : combines charpaTapanjarikA and dvAdashapanjarikA, advice

Latest update : 1995, September 28, 2014, March 1, 2020

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 16, 2023

sanskritdocuments.org

భజ గోవిన్దమ్

Introduction

Bhaja Govindam was written by Jagadguru Adi Shankaracharya. A biography of Shankara and his other compositions of Vedic literature can be found in the shankara.itx document. Bhaja govindaM is one of the minor compositions of the spiritual giant, Adi Shankaracharya. It is classified as a prakaraNa grantha, a primer to the major works. Though sung as a bhajan, it contains the essence of Vedanta and implores the man to think, Why am I here in this life ? Why am I amassing wealth, family, but have no peace ? What is the Truth ? What is the purpose of life ? The person thus awakened gets set on a path to the inner road back to the God principle.

The background of Bhaja GovindaM is worth examining. During his stay in Kashi, Adi Shankaracharya noticed a very old man studying the rules of Sanskrit by Panini. Shankara was touched with pity at seeing the plight of the old man spending his years at a mere intellectual accomplishment while he would be better off praying and spending time to control his mind.

Shankara understood that the majority of the world was also engaged in mere intellectual, sense pleasures and not in the divine contemplation. Seeing this, he burst forth with the verses of Bhaja govindaM. In 31 verses, he, like no other, explains our fallacies, our wrong outlook for life, and dispels our ignorance and delusions. Thus bhaja govindaM was originally known as moha mudgAra, the remover of delusions.

Shankara explains, nay chides, us for spending our time in useless trivia like amassing wealth, lusting after (wo)men and requests us to discriminate and cultivate the knowledge to learn the difference between the real and the unreal. To emphasise that, he concludes that all knowledge other than the Self-Knowledge is useless, Shankara makes the person realize how foolish he/she is in the conduct and behaviour by these verses, and shows the purpose of our worldly existence, which is to seek Govinda and attain Him.

Bhaja govindaM is divided into dvAdashamanjarikA stotram and chaturdashamanjarika stotram. At the end of composing the first stanza, it is said that Shankara burst forth with the next 12 stanzas of bhaja govindam. Thus stanzas 2-13 with 1st as refrain are called dvAdashmanjarika stotram. Inspired by the extempore recital by Shankara, each of his 14 disciples composed a verse and the 14 verse compendium is called chaturdashamanjarika stotram. (There are no evidences to prove the exact individual authorship of these 14 verses, we have some traditional hearsay eviences as attribution.) Shankara added the finishing touches by adding five of his own stanzas at the last bringing the total to 31.
The combined 31 are also termed as mohamudgaraH by some. The last two verses in this version is not found in all editions.

Bhaja govindaM has been set to musical tones and sung as prayer songs by children. It is divided into dvAdashamanjarikA and charpaTapanjarikA for this purpose. The former is a set of verses (verses 2-13) while the rest of the verses form charpaTamanjarikA. Anyone who listens to the music of Bhaja govindaM is attracted to it. However, the significance of the text goes much deeper and contains a well defined philosophy of attaining salvation.

Shankara’s words seem to be quite piercing and seem to lack the softness and tenderness often found in his other texts, thus addressing directly. The reason is that this was an extempore

recital to an old man. His words can be compared to a knife of a surgeon. The surgeon's knife cruelly removes the tumour with much pain, but removing the tumour ultimately restores good health in the patient. So are Shankara's words, which pierce and point out our ignorance. It is a knife into the heart of worldliness, and by removing this tumour of ignorance, we can attain everlasting bliss with the grace of Govinda.

May the AchAryA guide us from ignorance to truth.

OM tat sat.

భజ గోవిన్దం

భజ గోవిన్దం భజ గోవిన్దం
గోవిన్దం భజ మూఢమతే ।
సమ్ప్రాప్తే సన్నిహితే కాలే
నహి నహి రక్షతి ఢుకృఞ్కరణే ॥ ౧॥

Worship Govinda, worship Govinda, worship Govinda, Oh fool !
Rules of grammar will not save you at the time of your death.

మూఢ జహీహి ధనాగమతృష్ణాం
కురు సద్బుద్ధిం మనసి వితృష్ణామ్ ।
యల్లభసే నిజకర్మోపాత్తం
విత్తం తేన వినోదయ చిత్తమ్ ॥ ౨॥

Oh fool ! Give up your thirst to amass wealth, devote your mind to thoughts to the Real. Be content with what comes through actions already performed in the past.

నారీస్తనభరనాభీదేశం
దృష్ట్వా మా గా మోహావేశమ్ ।
ఏతన్మాంసవసాదివికారం
మనసి విచిన్తయ వారం వారమ్ ॥ 3॥

Do not get drowned in delusion by going wild with passions and lust by seeing a woman’s navel and chest. These are nothing but a modification of flesh. Fail not to remember this again and again in your mind.

నలినీదలగతజలమతితరలం
తద్వజ్జీవితమతిశయచపలమ్ ।
విద్ధి వ్యాధ్యభిమానగ్రస్తం
లోకం శోకహతం చ సమస్తమ్ ॥ ౪॥

The life of a person is as uncertain as rain drops trembling on a lotus leaf. Know that the whole world remains a prey to disease, ego and grief.

యావద్విత్తోపార్జనసక్త-
స్తావన్నిజపరివారో రక్తః ।
పశ్చాజ్జీవతి జర్జరదేహే
వార్తాం కోఽపి న పృచ్ఛతి గేహే ॥ ౫॥

So long as a man is fit and able to support his family, see what affection all those around him show. But no one at home cares to even have a word with him when his body totters due to old age.

యావత్పవనో నివసతి దేహే
తావత్పృచ్ఛతి కుశలం గేహే ।
గతవతి వాయౌ దేహాపాయే
భార్యా బిభ్యతి తస్మిన్కాయే ॥ ౬॥

When one is alive, his family members enquire kindly about his welfare. But when the soul departs from the body, even his wife runs away in fear of the corpse.

బాలస్తావత్క్రీడాసక్తః
తరుణస్తావత్తరుణీసక్తః ।
వృద్ధస్తావచ్చిన్తాసక్తః

పరమే బ్రహ్మణి కోఽపి న సక్తః ॥ ౭॥ var పరే

The childhood is lost by attachment to playfulness. Youth is lost by attachment to woman. Old age passes away by thinking over many things. But there is hardly anyone who wants to be lost in parabrahman.

కా తే కాన్తా కస్తే పుత్రః
సంసారోఽయమతీవ విచిత్రః ।
కస్య త్వం కః కుత ఆయాత-
స్తత్త్వం చిన్తయ తదిహ భ్రాతః ॥ ౮॥

Who is your wife ? Who is your son ? Strange is this samsAra, the world. Of whom are you ? From where have you come ? Brother, ponder over these truths.

సత్సఙ్గత్వే నిస్సఙ్గత్వం
నిస్సఙ్గత్వే నిర్మోహత్వమ్ ।
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్త్వం
నిశ్చలతత్త్వే జీవన్ముక్తిః ॥ ౯॥

From satsanga, company of good people, comes non-attachment, from non-attachment comes freedom from delusion, which leads to self-settledness. From self-settledness comes JIvan muktI.

వయసి గతే కః కామవికారః
శుష్కే నీరే కః కాసారః ।
క్షీణే విత్తే కః పరివారః
జ్ఞాతే తత్త్వే కః సంసారః ॥ ౧౦॥

What good is lust when youth has fled ?
What use is a lake which has no water ?
Where are the relatives when wealth is gone ?
Where is samsAra, the world, when the Truth is known ?

మా కురు ధనజనయౌవనగర్వం
హరతి నిమేషాత్కాలః సర్వమ్ ।

మాయామయమిదమఖిలం హిత్వా var బుధ్వా
బ్రహ్మపదం త్వం ప్రవిశ విదిత్వా ॥ ౧౧॥

Do not boast of wealth, friends, and youth. Each one of these are destroyed within a minute by time. Free yourself from the illusion of the world of Maya and attain the timeless Truth.

దినయామిన్యౌ సాయం ప్రాతః
శిశిరవసన్తౌ పునరాయాతః ।
కాలః క్రీడతి గచ్ఛత్యాయు-
స్తదపి న ముఞ్చత్యాశావాయుః ॥ ౧౨॥

Daylight and darkness, dusk and dawn, winter and springtime come and go. Time plays and life ebbs away. But the storm of desire never leaves.

కా తే కాన్తా ధనగతచిన్తా
వాతుల కిం తవ నాస్తి నియన్తా ।
త్రిజగతి సజ్జనసఙ్గతిరేకా
భవతి భవార్ణవతరణే నౌకా ॥ ౧౩॥

Oh mad man ! Why this engrossment in thoughts of wealth ? Is there no one to guide you ? There is only one thing in three worlds that can save you from the ocean of samsAra, get into the boat of satsanga, company of good people, quickly.

ద్వాదశమఞ్జరికాభిరశేషః
కథితో వైయాకరణస్యైషః ।
ఉపదేశోఽభూద్విద్యానిపుణైః
శ్రీమచ్ఛఙ్కరభగవచ్ఛరణైః ॥ ౧౩అ ॥

This bouquet of twelve verses (2-13) was imparted to a grammarian by the all-knowing Shankara, adored as the bhagavadpada.

The following 14 form chaturdashama njarikA.

Stanza below is attributed to padmapAda.

జటిలో ముణ్డీ లుఞ్ఛితకేశః

కాషాయామ్బరబహుకృతవేషః ।
పశ్యన్నపి చ న పశ్యతి మూఢో
హ్యుదరనిమిత్తం బహుకృతవేషః ॥ ౧౪॥

There are many who go with matted locks, many who have clean shaven heads, many whose hairs have been plucked out; some are clothed in orange, yet others in various colours — all just for a livelihood. Seeing truth revealed before them, still the foolish ones see it not.

Stanza attributed to toTakAchArya.

అఙ్గం గలితం పలితం ముణ్డం
దశనవిహీనం జాతం తుణ్డమ్ ।
వృద్ధో యాతి గృహీత్వా దణ్డం
తదపి న ముఞ్చత్యాశాపిణ్డమ్ ॥ ౧౫॥

Strength has left the old man's body; his head has become bald, his gums toothless and leaning on crutches. Even then the attachment is strong and he clings firmly to fruitless desires.

Stanza attributed to hastAmalaka.

అగ్రే వహ్నిః పృష్ఠే భానుః
రాత్రౌ చుబుకసమర్పితజానుః ।
కరతలభిక్షస్తరుతలవాస-
స్తదపి న ముఞ్చత్యాశాపాశః ॥ ౧౬॥

Behold there lies the man who sits warming up his body with the fire in front and the sun at the back; at night he curls up the body to keep out of the cold; he eats his beggar's food from the bowl of his hand and sleeps beneath the tree. Still in his heart, he is a wretched puppet at the hands of passions.

Stanza attributed to Subodha.

కురుతే గఙ్గాసాగరగమనం
వ్రతపరిపాలనమథవా దానమ్ ।

జ్ఞానవిహీనః సర్వమతేన
ముక్తిం న భజతి జన్మశతేన ॥ ౧౭॥ var భజతి న ముక్తిం

One may go to Gangasagar, observe fasts, and give away riches in charity ! Yet, devoid of jnana, nothing can give mukti even at the end of a hundred births.

Stanza attributed to vArttikakAra (sureshvara).

సురమందిరతరుమూలనివాసః
శయ్యా భూతలమజినం వాసః ।
సర్వపరిగ్రహభోగత్యాగః
కస్య సుఖం న కరోతి విరాగః ॥ ౧౮॥

Take your residence in a temple or below a tree, wear the deerskin for the dress, and sleep with mother earth as your bed. Give up all attachments and renounce all comforts. Blessed with such vairgya, could any fail to be content ?

Stanza attributed to nityAnanda.

యోగరతో వా భోగరతో వా
సఙ్గరతో వా సఙ్గవిహీనః ।
యస్య బ్రహ్మణి రమతే చిత్తం
నన్దతి నన్దతి నన్దత్యేవ ॥ ౧౯॥

One may take delight in yoga or bhoga, may have attachment or detachment. But only he whose mind steadily delights in Brahman enjoys bliss, no one else.

Stanza attributed to Anandagiri.

భగవద్గీతా కిఞ్చిదధీతా
గఙ్గాజలలవకణికా పీతా ।
సకృదపి యేన మురారిసమర్చా
క్రియతే తస్య యమేన న చర్చా ॥ ౨౦॥

Let a man read but a little from bhagavadgItA, drink just a drop of water from the Ganges, worship but once murAri. He then will

have no altercation with Yama.

Stanza attributed to dRiDhabhakti.

పునరపి జననం పునరపి మరణం
పునరపి జననీజఠరే శయనమ్ ।
ఇహ సంసారే బహుదుస్తారే
కృపయాఽపారే పాహి మురారే ॥ ౨౧॥

Born again, death again, again to stay in the mother's womb !
It is indeed hard to cross this boundless ocean of samsAra. Oh
Murari ! Redeem me through Thy mercy.

Stanza attributed to nityanAtha.

రథ్యాచర్పటవిరచితకన్థః
పుణ్యాపుణ్యవివర్జితపన్థః ।
యోగీ యోగనియోజితచిత్తో
రమతే బాలోన్మత్తవదేవ ॥ ౨౨॥

There is no shortage of clothing for a monk so long as there are
rags cast off the road. Freed from vices and virtues, onward he
wanders. One who lives in communion with god enjoys bliss, pure
and uncontaminated, like a child and as an intoxicated.

Stanza attributed to yogAnanda.

కస్త్వం కోఽహం కుత ఆయాతః
కా మే జననీ కో మే తాతః ।
ఇతి పరిభావయ సర్వమసారమ్
విశ్వం త్యక్త్వా స్వప్నవిచారమ్ ॥ ౨౩॥

Who are you ? Who am I ? From where do I come ? Who is my mother,
who is my father ? Ponder thus, look at everything as essence-less
and give up the world as an idle dream.

Stanza attributed to surendra.

త్వయి మయి చాన్యత్రైకో విష్ణు-

ర్వ్యర్థం కుప్యసి మయ్యసహిష్ణుః ।
భవ సమచిత్తః సర్వత్ర త్వం
వాఞ్ఛస్యచిరాద్యది విష్ణుత్వమ్ ॥ ౨౪॥

In me, in you and in everything, none but the same Vishnu dwells. Your anger and impatience is meaningless. If you wish to attain the status of Vishnu, have samabhAva, equanimity, always.

Stanza attributed to medhAtithira.

శత్రౌ మిత్రే పుత్రే బన్ధౌ
మా కురు యత్నం విగ్రహసన్ధౌ ।
సర్వస్మిన్నపి పశ్యాత్మానం
సర్వత్రోత్సృజ భేదాజ్ఞానమ్ ॥ ౨౫॥

Waste not your efforts to win the love of or to fight against friend and foe, children and relatives. See yourself in everyone and give up all feelings of duality completely.

Stanza attributed to bhArativamsha.

కామం క్రోధం లోభం మోహం
త్యక్త్వాఽఽత్మానం భావయ కోఽహమ్ । var పశ్యతి సోఽహమ్
ఆత్మజ్ఞానవిహీనా మూఢా-
స్తే పచ్యన్తే నరకనిగూఢాః ॥ ౨౬॥

Give up lust, anger, infatuation, and greed. Ponder over your real nature. Fools are they who are blind to the Self. Cast into hell, they suffer there endlessly.

Stanza attributed to sumati.

గేయం గీతానామసహస్రం
ధ్యేయం శ్రీపతిరూపమజస్రమ్ ।
నేయం సజ్జనసఙ్గే చిత్తం
దేయం దీనజనాయ చ విత్తమ్ ॥ ౨౭॥

Regularly recite from the Gita, meditate on Vishnu in your heart, and chant His thousand glories. Take delight to be with

the noble and the holy. Distribute your wealth in charity to the poor and the needy.

Stanza attributed to sumati.

సుఖతః క్రియతే రామాభోగః
పశ్చాద్ధన్త శరీరే రోగః ।
యద్యపి లోకే మరణం శరణం
తదపి న ముఞ్చతి పాపాచరణమ్ ॥ ౨౮॥

He who yields to lust for pleasure leaves his body a prey to disease. Though death brings an end to everything, man does not give-up the sinful path.

అర్థమనర్థం భావయ నిత్యం
నాస్తితతః సుఖలేశః సత్యమ్ ।
పుత్రాదపి ధనభాజాం భీతిః
సర్వత్రైషా విహితా రీతిః ॥ ౨౯॥

Wealth is not welfare, truly there is no joy in it. Reflect thus at all times. A rich man fears even his own son. This is the way of wealth everywhere.

ప్రాణాయామం ప్రత్యాహారం
నిత్యానిత్య వివేకవిచారమ్ ।
జాప్యసమేతసమాధివిధానం
కుర్వవధానం మహదవధానమ్ ॥ ౩౦॥

Regulate the prANa-s, life forces, remain unaffected by external influences and discriminate between the real and the fleeting. Chant the holy name of God and silence the turbulent mind. Perform these with care, with extreme care.

గురుచరణామ్బుజనిర్భరభక్తః
సంసారాదచిరాద్భవ ముక్తః ।
సేన్ద్రియమానసనియమాదేవం
ద్రక్ష్యసి నిజహృదయస్థం దేవమ్ ॥ ౩౧॥

Oh devotee of the lotus feet of the Guru ! May thou be soon free from Samsara. Through disciplined senses and controlled mind, thou shalt come to experience the indwelling Lord of your heart !

The following two are not found in standard text of Bhajagovindam.

మూఢః కశ్చన వైయాకరణో
డుఃకృఙ్కరణాధ్యయనధురీణః ।
శ్రీమచ్ఛఙ్కరభగవచ్ఛిష్యై-
ర్బోధిత ఆసీచ్ఛోధితకరణః ॥ ౩౨॥

Thus a silly grammarian lost in rules cleansed of his narrow vision and shown the Light by Shankara’s apostles.

భజ గోవిన్దం భజ గోవిన్దం
గోవిన్దం భజ మూఢమతే ।
నామస్మరణాదన్యముపాయం
నహి పశ్యామో భవాబ్ధితరణే ॥ ౩౩॥ భవతరణే

Worship Govinda, worship Govinda, worship Govinda, Oh fool ! Other than chanting the Lord’s names, there is no other way to cross the life’s ocean.

Appendix: Word meanings

The following words and meanings are added as an appendix to allow the reader to learn Sanskrit words. They may not follow exact word construction in the above verses. Reader is requested to consult a dictionary and commentaries for additional details.

భజ = worship;
గోవిన్దం = Govinda;
మూఢమతే = O, foolish mind!;
సమ్ప్రాప్తే = (when you have) reached/obtained;

సన్నిహితే = (in the) presence/nearness of;
కాలే = Time (here:Lord of Death, Yama);
నహి = No; never;
రక్షతి = protects;
డుకృఙ్కరణే = the grammatical formula DukRi.nkaraNe;
॥ ౧॥
మూఢ = Oh fool!;
జహీహి = jahi+iha, leave/give up+here(in this world);
ధన = wealth;
ఆగమ = coming/arrival;
తృష్ణాం = thirst/desire;
కురు = Do;act;
సద్బుద్ధిం = sat+buddhiM, good+awareness(loosely speaking:mind);
మనసి = in the mind;
వితృష్ణాం = desirelessness;
యల్లభసే = yat+labhase, whatever+(you)obtain;
నిజకర్మ = nija+karma, one's+duty(normal work);
ఉపాత్త = obtained;
విత్తం = wealth;
తేన = by that; with that;
వినోదయ = divert/recreate(be happy);
చిత్తం = mind;
॥ ౨॥
నారీ = woman;
స్తనభర = breasts that are(full-with milk);
నాభీదేశం = nAbhI+deshaM, navel+region/country;
దృష్ట్వా = having seen;
మా గా = mA+gA, Don't+go;
మోహావేశం = infatuated state(moha+AveshaM-seizure);
ఏతత్ = this;
మాంసవసాది = flesh, fat, +etc;
వికారం = appearance (generally, grotesque/ugly);

మనసి = in the mind;
విచిన్తయ = think well;
వారం = again;
వారం = and again;
॥ ౩॥
నలినీదలగత = nalinI+dala+gata, lotus+petal+reached/gone;
జలం = water(drop);
అతితరలం = ati+tarala, very+unstable;
తద్వత్ = like that;
జీవితం = life;
అతిశయ = wonderful;
చపలం = fickle-minded;
విద్ధి = know for sure;
వ్యాధి = disease;
అభిమాన = self-importance;
గ్రస్తం = having been caught/seized;
లోకం = world;people;
శోకహతం = attacked(hata) by grief(shoka);
చ = and;
సమస్తం = entire;
॥ ౪॥
యావత్ = so long as;
విత్త = wealth;
ఉపార్జన = earning/acquiring;
సక్తః = capable of;
తావన్నిజ = tAvat+nija, till then+one's;
పరివారః = family;
రక్తః = attached;
పశ్చాత్ = later;
జీవతి = while living(without earning);
జర్జర = old/digested (by disease etc);
దేహే = in the body;

వార్తాం = word (here enquiry/inquiry);
కోఽపి = kaH+api, whosoever; even one;
న = not;
పృచ్ఛతి = inquires/asks/minds;
గేహే = in the house;
|| ౬||
యావత్ = so long as;
పవనః = air/breath;
నివసతి = lives/dwells;
దేహే = in the body;
తావత్ = till then;
పృచ్ఛతి = asks/inquires;
కుశలం = welfare;
గేహే = in the house;
గతవతి = while gone;
వాయౌ = air(life-breath);
దేహాపాయే = when life departs the body;
భార్యా = wife;
బిభ్యతి = is afraid;fears;
తస్మిన్కాయే = tasmin+kaye, in that body;
|| ౭||
బాలః = young boy;
తావత్ = till then (till he is young);
క్రీడా = play;
సక్తః = attached/engrossed/absorbed;
తరుణః = young man;
తావత్ = till then;
తరుణీ = young woman;
సక్తః = attached/engrossed;
వృద్ధః = old man;
తావత్ = till then;
చిన్తా = worry;

సక్తః = attached/engrossed/absorbed;
పరమే = in the lofty;high;supreme; also pare
బ్రహ్మణి = Brahman ;God;
కోఽపి = whosoever;
న = not;
సక్తః = attached/absorbed/engrossed;
॥ ౭॥
కా తే = kA+te, who+your;
కాన్తా = wife;
కస్తే = kaH+te, who+your;
పుత్రః = son;
సంసారః = world/family;
అయం = this;
అతీవ = great/big/very much;
విచిత్రః = wonderful/mysterious;
కస్య = whose;
త్వం = you;
కః = who;
కుతః = from where;
ఆయాతః = have come;
తత్త్వం = truth/nature;
చిన్తయ = think well/consider;
తదిహ = tat+iha, that+here;
భ్రాతః = brother;
॥ ౮॥
సత్సఙ్గత్వే = in good company;
నిస్సఙ్గత్వం = aloneness/non-attachment/detachment;
నిర్మోహత్వం = non-infatuated state/clear-headedness;
నిశ్చలతత్త్వం = tranquillity/imperturbability;
జీవన్ముక్తిః = salvation+freedom from bondage of birth;
వయసి గతే = vayasi+gate, when age has advanced/gone;
॥ ౯॥

కః = who/what use(in the sense of kva?(where));
కామవికారః = sensual/sexual attraction;
శుష్కే = in the drying up of;
నీరే = water;
కః = what(use) is the;
కాసారః = lake;
క్షీణే = spent-up/weakened state of;
విత్తే = wealth;
కః = what(use) for;
పరివారః = family(is there?);
జ్ఞాతే = in the realised state;
తత్త్వే = truth;
కః = what (use) is;
సంసారః = world/family bond;
॥ ౧౦॥
మా = do not;
కురు = do/act;
ధన = wealth;
జన = people;
యౌవన = youth;
గర్వం = arrogance/haughtiness;
హరతి = takes away/steals away;
నిమేషాత్ = in the twinkling of the eye;
కాలః = Master Time;
సర్వం = all;
మాయా = delusion;
మయం = full of/completely filled;
ఇదం = this;
అఖిలం = whole/entire;
హిత్వా = having given up/abandoned;
బ్రహ్మపదం = the state/position of Brahma/god-realised state;
త్వం = you;

ప్రవిశ = enter;
విదిత్వా = having known/realised;
॥ ౧౧॥
దినయామిన్యౌ = dina+yAminI, day + night;
సాయం = evening;
ప్రాతః = morning;
శిశిర = frosty season;
వసన్తౌ = (and) Spring season;
పునః = again;
ఆయాతః = have arrived;
కాలః = Master Time;
క్రీడతి = plays;
గచ్ఛతి = goes (away);
ఆయుః = life/age;
తదపి = tat+api, then even;
న = not;
ముఞ్చతి = releases;
ఆశా = desire;
వాయుః = air (the wind of desire does not let off its hold);
॥ ౧౨॥
ద్వాదశమఞ్జరికాభిః = by the bouquet consisting of 12 flowers (12;
shlokas above)
అశేష = without remainder/totally;
కథిత = was told;
వైయాకరణస్యైషః = to the grammarian+this;
ఉపదేశః = advice;
అభూత్ = was;
విద్యానిపుణైః = by the ace scholar Shankara (Plural is used for reverence);
శ్రీమచ్ఛఙ్కరభగవత్+చరణైః = by the Shankaracharya who is known;
as shankarabhagavat +charaNAH or pAdAH (plural for reverence)
॥ ౧౨అ ॥
కా తే = kA+te, who+your;

కాన్తా = wife;
ధన = wealth;
గతచిన్తా = thinking of;
వాతుల = O mad one!;
కిం = what?;
తవ = your;
నాస్తి = na+asti, is not there;
నియన్తా = controller;
త్రిజగతి = in the three worlds;
సజ్జన = good people;
సంగతిరేకా = sa.ngatiH+ekA, company+(only) one (way);
భవతి = becomes;
భవార్ణవ = bhava+arNava, birth and death+ocean;
తరణే = in crossing;
నౌకా = boat/ship;
॥ ౧౩॥
జటిలః = with knotted hair;
ముణ్డీ = shaven head;
లుఞ్ఛితకేశ = hair cut here and there;
కాషాయ = saffron cloth;
అమ్బర = cloth/sky;
బహుకృత = variously done/made-up;
వేషః = make-ups/garbs/roles;
పశ్యన్నపి = even after seeing;
చ న = cha+na, and +not;
పశ్యతి = sees;
మూఢః = the fool;
ఉదరనిమిత్తం = for the sake of the belly/living;
బహుకృతవేషః = various make-ups/roles;
॥ ౧౪॥
అఙ్గం = limb(s);
గలితం = weakened;

పలితం = ripened(grey);
ముణ్డం = head;
దశనవిహీనం = dashana+vihInaM, teeth+bereft;
జాతం = having become;
తుణ్డం = jaws/mouth?;
వృద్ధః = the old man;
యాతి = goes;
గృహీత్వా = holding the;
దణ్డం = stick(walking);
తదపి = then even;
న = not;
ముఞ్చతి = lets go/releases/gives up;
ఆశాపిణ్డం = AshA+pindaM, desire+lump(piNDaM also means rice-ball given; as oblation for the dead)
॥ ౧౫॥
అగ్రే = in front of/ahead/beforehand;
వహ్నిః = fire (for worship);
పృష్ఠే భానుః = pRiShThe+bhAnuH, behind+sun;
రాత్రౌ = in the night;
చుబుకసమర్పితజానుః = face dedicated to(huddled up between) the knees;
కరతలభిక్షః = taking alms in the palms;
తరుతలవాసః = living under the trees;
తదపి = then even;
న = not;
ముఞ్చతి = releases/lets go;
ఆశా = desire;
పాశం = rope/ties;
॥ ౧౬॥
కురుతే = one takes resort to;
గఙ్గాసాగర = the sea of Ganga (banks of the Ganges);
గమనం = going;
వ్రత = austerities;

పరిపాలనం = observance/governance;
అథవా = or/else;
దానం = charity;
జ్ఞానవిహీనః = (but)bereft of knowledge of the Self;
సర్వమతేన = according to all schools of thought/unanimously;
ముక్తిం = salvation/freedom;
న = not;
భజతి = attains;
జన్మ = birth(s);
శతేన = hundred;
॥ ౧౭॥
సురమన్దిర = temple of god;
తరు = tree;
మూల = root;
నివాసః = living;
శయ్యా = bed;
భూతలం = on the surface of the earth;
అజినం = skin (of Antelope);
వాసః = living;
సర్వపరిగ్రహ = all attachments;
భోగత్యాగః = sacrificing/abandonment of enjoyable things/worldly pleasures;
కస్య = whose;
సుఖం = happiness;
న = not;
కరోతి = does;
విరాగః = Non-attachment/desirelessness;
॥ ౧౮॥
యోగరతః = indulging in yoga;
వా = or;
భోగరతః = indulging in worldly pleasures;
వా = or;
సఙ్గరతః = indulging in good company;

వా = or;
సఙ్గవిహీనః = bereft of company;
యస్య = whose;
బ్రహ్మణి = in Brahman(God);
రమతే = delights;
చిత్తం = mind (here soul);
నన్దతి = revels;
నన్దత్యేవ = nandati+eva, revels alone/revels indeed;
॥ ౧౯॥
భగవద్ = god's;
గీతా = song (here the scripture 'bhagavatgItA');
కిఞ్చిత్ = a little;
అధీతా = studied;
గఙ్గా = river Ganga;
జలలవ = water drop;
కణికాపీతా = a little droplet, drunk;
గఙ్గాజలలవకణికాపీతా = Even a little drop of Ganga water;
సకృదపి = once even;
యేన = by whom;
మురారి = the enemy of 'MurA' (Lord Krishna);
సమర్చా = well worshipped;
క్రియతే = is done;
తస్య = his;
యమేన = by Yama, the lord of Death;
న = not;
చర్చా = discussion;
॥ ౨౦॥
పునరపి = punaH+api, again again;
జననం = birth;
పునరపి = again again;
మరణం = death;
పునరపి = again again;

జననీ = mother;
జఠరే = in the stomach;
శయనం = sleep;
ఇహ = in this world/here;
సంసారే = family/world;
బహుదుస్తారే = fordable with great difficulty;
కృపయాऽపారే = out of boundless compassion;
పాహి = protect;
మురారే = Oh MurA's enemy!(KriShNa);
॥ ౨౦॥
రథ్యాచర్పట = torn/tattered cloth lying in the street;
విరచిత = created;
కన్థః = rag;
పుణ్యాపుణ్య = virtues sins;
వివర్జిత = without/ having abandoned;
పన్థః = way;
యోగీ = the man seeking union with god;
యోగనియోజిత = controlled by yoga;
చిత్తః = mind;
రమతే = delights;
బాలోన్మత్తవదేవ = like a child who has gone mad;
॥ ౨౨॥
కః = who (are);
త్వం = you;
కః = who(am);
అహం = I;
కుతః = whence;
ఆయాతః = has come;
కా = who;
మే = my;
జననీ = mother;
కః = who;

మే = my;
తాతః = father;
ఇతి = thus;
పరిభావయ = deem well/visualise;
సర్వం = the entire;
అసారం = worthless/without essence;
విశ్వం = world;
త్యక్త్వా = having abandoned/sacrificed;
స్వప్న = dream;
విచారం = consideration/thinking;
|| ౨౩||
త్వయి = in yourself;
మయి = in myself;
చాన్యత్రైక = cha+anyatra+ekaH, and+in any other place+only one;
విష్ణుః = the Lord MahAviShNu;
వ్యర్థం = in vain ; for nothing;purposeless;
కుప్యసి = you get angry;
మయ్యసహిష్ణు = mayi+asahiShNuH, in me+intolerant;
భవ = become;
సమచిత్తః = equal-minded/equanimity;
సర్వత్ర = everywhere;
త్వం = you;
వాఞ్ఛసి = you desire;
అచిరాద్ = without delay/in no time;
యది = if;
విష్ణుత్వం = the quality/state of Brahman/god-realisation;
|| ౨౪||
శత్రౌ = in (towards)the enemy;
మిత్రే = in (towards) the friend;
పుత్రే = in(towards) the son;
బన్ధౌ = in (towards) relatives;
మా = don't;

కురు = do;

యత్నం = effort;

విగ్రహసన్ధౌ = for war(dissension) or peace-making;

సర్వస్మిన్నపి = in all beings;

పశ్యాత్మానం = see your own self;

సర్వత్ర = everywhere;

ఉత్సృజ = give up;

భేదాజ్ఞానం = difference/otherness/duality;

|| ౨౬||

కామం = desire;

క్రోధం = anger;

లోభం = greed;

మోహం = infatuation;

త్యక్త్వాఽత్మానం = having abandoned see as one's own self;

భావయ = deem/consider/visualise/imagine;

కోఽహం = who am I;

ఆత్మజ్ఞాన = knowledge of self;

విహీనా = bereft;

మూఢా = fools;

తే = they;

పచ్యన్తే = are cooked?;

నరక = in the hell;

నిగూఢా = cast in;

|| ౨౭||

గేయం = is to be sung;

గీతా = bhagavatgItA;

నామ = name of the lord;

సహస్రం = 1000 times;

ధ్యేయం = is to be meditated;

శ్రీపతి = LakShmi's consort MahAviShNu's;

రూపం = form/image;

అజస్రం = the unborn one;

నేయం = is to be lead/taken;
సజ్జన = good people;
సఙ్గే = in the company;
చిత్తం = mind;
దేయం = is to be given;
దీనజనాయ = to the poor (humble state) people;
చ = and;
విత్తం = wealth;
॥ ౨౭॥
సుఖతః = for happiness;
క్రియతే = is done;
రామాభోగ = sexual pleasures?;
పశ్చాద్ధన్త = later on in the end;
శరీరే = in the body;
రోగ = disease;
యద్యపి = even though;
లోకే = in the world;
మరణ = death;
శరణం = resort/surrender;
తదపి = even then;
న = not;
ముఞ్చతి = releases/gives up;
పాపాచరణం = pApa+AcharaNa, sin-practising;
॥ ౨౮॥
అర్థం = wealth;
అనర్థం = purposeless/in vain/danger-productive;
భావయ = deem/consider/visualise;
నిత్యం = daily/always;
న = not;
అస్తి = is;
తతః = from that;
సుఖలేశః = (even a little) happiness;

సత్యం = Truth;

పుత్రాదపి = even from the the son;

ధన = wealth;

భాజాం = acquiring people;

భీతిః = fear;

సర్వత్ర = everywhere;

ఏషా = this;

విహితా = understood;

రీతిః = procedure/practice/custom;

॥ ౨౯॥

ప్రాణాయామ = breath-control;

ప్రత్యాహార = diet-control;

నిత్యం = always/daily/certain;

అనిత్య = uncertain/temporary/ephemeral/transient;

వివేక = awareness after reasoning;

విచార = thought/considered conclusion/opinion;

జాప్యసమేత = with chanting of the names of the lord;

సమాధివిధాన = in the state of trance;

కుర్వవధానం = pay attention;

మహదవధానం = great care attention;

॥ ౩౦॥

గురుచరణామ్బుజ = the lotus feet of the teacher/guru;

నిర్భర = dependent;

భక్తః = devotee;

సంసారాత్ = from the world;

అచిరాద్భవ = in no time from the cycle of birth and death;

ముక్తః = released;

సేన్ద్రియమానస = sa+indriya+mAnasa, with senses and mind;

నియమాదేవ = control alone(niyamAt eva);

ద్రక్ష్యసి = you will see;

నిజ = one’s own;

హృదయస్థం = heart-stationed;

దేవం = God;
॥ ౩౦॥
మూఢ = fool;
కశ్చన = certain;
వైయాకరణ = Grammar;
డుకృఙ్కరణ = grammatical formula DukRi.nkaraNa;
అధ్యయన = study;
ధురిణ = awakened/aroused?;
శ్రీమత్ = honourable prefix;
శంకర = Shankara;
భగవత్ = God;
శిష్యైః = disciples;
బోధిత = having been taught/enlightened;
ఆసిత్ = was/existed;
చోధితకరణ = tested or awakened senses;
॥ ౩౨॥
భజ = worship;
గోవిన్దం = lord Govinda;
మూఢమతే = Oh foolish mind!;
నామస్మరణాత్ = (except) through/from remembrance of the Lord’s name;
అన్య = other;
ఉపాయ = plan/method/means;
నహి = not;
పశ్యామ = we see;
భవాబ్ధితరణే (భవతరణే) = for crossing the ocean of births deaths;
॥ ౩౩॥

Encoded and translated by M. Giridhar.

Proofread M. Giridhar, NA, PSA Easwaran

The audio renderings have different sequence for verses.

Bhaja Govindam

pdf was typeset on September 16, 2023

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*